

Ювілеї

ПРЯМУЮЧИ ДО НАУКОВИХ ВИСОТ (Слово на честь 70-го ювілею Василя Сокола)

Степан ПАВЛЮК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0975-8099>

доктор історичних наук, професор,
академік НАН України, директор,
Інститут народознавства НАН України,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: ina@mail.lviv.ua

Десять років тому мені довелося здійснити загальний огляд наукового доробку Василя Сокола. Вступ до його «Біобібліографічного покажчика» (2014) завершив так: «Шістдесятирічний ювілей Василя Сокола — це лише потужний старт високої творчої напруги, від якого очікуємо вагомих результатів». І не помилився. Сьогодні спробуємо досягнути його набуток за останніх десяти років. А він досить вагомий, тому згрупуємо в кілька тематичних блоків.

Василію Соколу вдалося успішно реалізувати задум нашого вчителя й науковця Григорія Дем'яна — опублікувати спадщину етнографа, історика, публіциста Михайла Зубрицького, над якою він, Григорій Дем'ян, працював багато років. За програмою дослідження модерної історії та суспільства України імені Петра Яцика здійснено видання зібраних творів і матеріалів у трьох томах (2013, 2016, 2019). У підготовці взяли участь Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, Канадський Інститут українських студій Університету Альберти, Інститут народознавства НАН України (останній репрезентував В. Сокол). Саме завдяки йому надруковані важливі джерелознавчі матеріали з життя та діяльності М. Зубрицького — автобіографія, бібліографія, архівні документи, наукові статті, газетні публікації.

Своєму землякові — правникові, активному громадському діячеві Титу Реваковичу В. Сокол приділив особливу увагу, опублікувавши 2019 року великий за обсягом епістолярій (822 листи різних адресатів). У них простежується релігійна, суспільно-політична ситуація другої половини ХІХ — початку ХХ століття, а головне яскраво вимальовується постать самого «вірного сина України». Дослідник не тільки виявив та оприлюднив унікальне листування, а й домігся, аби на могилі Т. Реваковича на Личаківському кладовищі у Львові встановили пам'ятник.

Упродовж тривалого часу однією з пріоритетних для вченого стала тема голодоморів 1921—1923, 1932—1933, 1946—1947 років. Треба підкреслити, що в основу аналітики взято власні записи, які дали підстави зробити глибокі теоретичні висновки про народну традицію, пам'ять, особливості сюжетотворення оповідного фольклору. Панорамно представлений поетичний світ нарративів, починаючи від найпростіших засобів вираження, зокрема епітетів, порівнянь, метафор, завершуючи невербальними. Увесь цей спектр викладено в монографії «Фоль-

клорна проза про голодомори ХХ ст. в Україні: парадигма тексту» (2017). Її високо оцінили в науковому світі, адже за неї автор удостоєний Премії НАН України імені Олександра Потебні.

Знаковою подією в історії української фольклористики виявилось її двохсотліття. Як фахівець В. Сокіл не міг цього зрезигнувати, тому запропонував ще заздалегідь підготувати першу «Українську фольклористичну енциклопедію». Вона побачила світ у 2018 році під його науковим керівництвом, редакторством та впорядкуванням. Видання зроблене на високому професійному рівні, яке стало взірцем для подальших подібних публікацій. Зрештою, Президія НАН України визнала цю енциклопедію кращою книгою року.

Крім того, В. Сокіл зібрав унікальну спадщину зимового фольклору за двісті років, опублікувавши 2022 року антологію «Українські колядки і щедрівки». Сюжетно-тематичний спектр величальних творів надзвичайно різноманітний, в якому уславлюється українська родина, християнство, події суспільно-політичного буття. Воістину, наші колядки і щедрівки гідні бути спадщиною ЮНЕСКО.

В. Сокіл видав чимало регіональних народнопоетичних зібрань, здебільшого з Бойківщини. Почнемо з рідної йому Сколівщини. 2016 року він опублікував унікальну збірку «Волосянка у фольклорі та говірці», в якій представив поетичну творчість і діалектні слова. Її особливість у тому, що тут подано місцеві топонімічні перекази та найповніше зібрання коломийок з прив'язкою до назви села. Тішуся, що сюди увійшли й фіксації від моєї матері Параски Павлюк, які здійснив свого часу наш незабутній Григорій Дем'ян.

«Зелені гори, не тужить за нами», — такими словами пісні, яку склала народна співачка із села Довге Дрогобицького району Львівської області, озаглавив фольклорист чергову збірку, видану 2019 року. Справа в тому, що сорок років тому йому довелося фіксувати усну словесність мешканців названого села та його околиць, яких мали виселяти у зв'язку з будівництвом Стрийського водосховища (до слова, ке-

рівником експедиції був Г. Дем'ян). У власних записках В. Сокіл представив локальну автентичну фольклорну традицію останньої третини ХХ століття в її жанровій різноманітності. Тож цією книгою він передав найкращі думки і помисли, мрії та сподівання про село й людей. На щастя, воно не зникло, а відроджується, як фенікс із попелу.

В. Сокіл опублікував свої записи у двотомному виданні «Бойківські народні пісні» (2020, 2021). У першому томі поміщено народні твори зі східної частини регіону, а в другому — західної та центральної. Туди увійшли календарно-обрядові пісні, ліро-епіка, родинно-обрядова поезія та пісні національно-визвольних змагань ХХ століття. Разом два томи пісень складають понад тисячу сторінок. Чи якийсь регіон має таке величне видання? Очевидно, що ні. А якщо додати ще нотні транскрипції, високомистецьке оформлення, то Бойківщині напевно поталанило, щоб бути впізнаваною у світі. Прислужився Василь Сокіл і до таких етнографічних теренів, як Волинь та Поділля, надрукувавши свої експедиційні матеріали у відповідній збірці (2023).

На завершення огляду наукових праць Василя Сокола за десятиріччя хочу наголосити і на монументальній монографії про Григорія Дем'яна «З-під Маківки — в науку. Життя і діяльність Григорія Дем'яна» (у співавторстві). Вона ось-ось буде на руках у читачів, які матимуть змогу познайомитися з життям і діяльністю неповторного історика, етнографа, фольклориста, політичного діяча. Якщо ж додати, що у В. Сокола за цей період було опубліковано ще десятки статей, то це вже не просто «потужний старт високої творчої напруги», а гідний результат творчої напруги.

За таку невтомну працю Василю Соколу, доктору філологічних наук, завідувачеві відділу фольклористики Інституту народознавства НАН України, професорові у цьому десятилітті було присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України (2017), а також члена-кореспондента НАН України (2021). Вірю й сподіваюся на нові вагомі ужинки вченого.